

VERNACULARUL REPUBLICII DEMOCRATE GERMANE, AMINTIREA UNUI STAT DISPĂRUT

*

FROM THE SPECIFICS OF THE GERMAN DEMOCRATIC REPUBLIC, THE MEMORY OF A LOST STATE

*

LE VERNACULAIRE DE LA RÉPUBLIQUE DÉMOCRATIQUE ALLEMANDE, LE SOUVENIR D'UN ÉTAT DISPARU

Leonard-Mihail RĂDULESCU¹

Rezumat: Scopul acestui text îl reprezintă ilustrarea mai multor elemente din vernacularul Germaniei de est, precum produse alimentare, cosmetice, haine sau instituții care au reprezentat statul amintit și ale căror urme sunt și astăzi palpabile în mentalitatea colectivă. Mai presus de tot, elemente care au supraviețuit dispariției statului est-german, regăsindu-se sub forma relicve vii ce pot să ofere publicului o perspectivă despre ceea ce a însemnat viața în Germania de Est și schimbările prin care statul și cetățenii lui au trecut de-a lungul timpului.

Cuvinte cheie: Germania de Est, stat și societate, viața cotidiană, viața materială, istorie prin obiecte

*

Abstract: The purpose of this text is hosted by several elements of the East German vernacular, such as cosmetics, clothes or institutions that represented the state mentioned and, after all, are still palpable in the collective mentality. Above all, elements that survived the demise of the East German state, found in the form of living relics that can give the public a nice perspective on what life in East Germany meant and changes that the state and its citizens have gone through it's history.

Keywords: East Germany, state and society, everyday life, material life, history through objects

*

Resume: Ce texte a pour but d'illustrer plusieurs éléments spécifiques à l'Allemagne de l'Est : des produits alimentaires, cosmétiques, des vêtements ou des institutions qui ont représenté cet état et dont les traces peuvent être observées même dans la mentalité collective d'aujourd'hui. Ils ont survécu à la disparition de l'état et ils sont des vraies reliques, qui peuvent montrer au public ce que la vie dans l'Allemagne de l'Est a représenté et aussi quels sont les changements qui ont affecté l'état et ses citoyens au long du temps.

Mots-clés: l'Allemagne de l'Est, État et société, vie courante, la vie matérielle, l'histoire à travers les objets

---

¹ Facultatea de Istorie, Universitatea București.

Introducere

După cum deja se cunoaște, Germania Democrată, sau de est, a fost un stat satelit al Uniunii Sovietice, apărut după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, într-o perioadă de nesiguranță. Ceea ce s-a numit complexul cultural est-german a fost la început doar o fațadă, construită pentru ca acest stat comunist să aibă legitimitate în fața occidentalilor, fiind totodată o formă de protest împotriva formării R.F.G – ului și o contrapondere de putere în Europa Centrală. Mai mult decât atât, a reprezentat o punte construită de sovietici pentru a-și răspândi influența în vest. Din alte puncte de vedere, se poate spune că R.D.G – ul, prin cultura sa, a fost și o barieră împotriva occidentalismului², dar și un teren de negociere pentru sovietici. Scopul acestui text îl reprezintă ilustrarea mai multor elemente din vernacularul Germaniei de est, precum produse alimentare, cosmetice, haine sau instituții care au reprezentat statul amintit și ale căror urme sunt și astăzi palpabile în mentalitatea colectivă. În ziua de azi, pe fondul amestecului cultural din ce în ce mai pronunțat din Europa, și grație mai multor nostalgici, a apărut un curent printre tinerele generații. Sub numele de *OSTALGIE*, acest fenomen se manifestă cu precădere în toată lumea, repunând în atenție produse ale blocului comunist, în special obiecte de uz zilnic, obiecte militare, mașini de epocă, fotografii și tot soiul de alte lucruri care au legătură cu Cortina de Fier. Acest curent cultural a apărut în anii '90, nefiind cercetat de nimeni, ulterior, spre 2014, el a căpătat amploare, deoarece tot mai mulți tineri se văd interesați de fostele state comuniste³. Inițial, mișcarea a apărut în spațiul german postcomunist, prin intermediul foștilor locuitori ai Republicii Democrate Germane, care se simțeau încă străini în noua Germanie de după anii '90. Fenomenul este încă alimentat de către piețele de vechituri și de colecționarii din ce în ce mai tineri și, mai mult, de actualele călătorii de tip *Soviet Wasteland* prin statele fostului bloc.

1. Ocupația sovietică în sectorul de est al Germaniei, schimbările culturale

Crearea unei culturi materiale proprii pentru R.D.G. cel puțin ca mijloc de propagandă, a fost un proces îndelungat terminat în 1965, ulterior apărând mai multe inițiative proprii în sens multilateral din partea germanilor. Toate elementele noului stat au fost gândite aproape de la zero, consilierii sovietici participând activ în elaborarea de „noi” concepte. În ochii contemporaneității, ceea ce a însemnat Germania Democrată reprezintă încă un capitol nu foarte bine definit, deoarece avem un proces de aculturalizare forțată desfășurat începând cu ocupația sovietică a Germaniei estice. Pentru a forma o noua identitate, comisiile însărcinate cu reorganizarea aparatelor sociale și culturale au importat pur și simplu elemente

---

² Spun acest lucru deoarece R.D.G –ul prin natura sa a fost și un stat reacționar al cărui scop era să aprindă tensiuni prin propria-i existență.

³ Wolfgang Dick, *Ostalgie : Romanticizing the GDR*, accesat la 05.05. 2021 (<https://www.dw.com/en/ostalgie-romanticizing-the-gdr/a-17959366>).

sovietice comuniste și le-au cosmetizat, în așa fel încât să se „muleze” pe omoloagele germane deja prezente. S-au șters elementele de nazism vizibile din societate, pe când altele au fost readaptate. Acest lucru poate fi observat cel mai bine în cadrul armatei est germane, așa-numita *Nationale Volksarmee* (Armata Poporului), care a fost botezată *Wehrmachtul sovietic*, fiind o combinație de elemente militare tipic germane⁴, peste care s-a „turnat” un strat gros de „noutate” sovietică, tradiția militară fiind regândită (de exemplu, apar regimente de gardă care purtau nume de lideri comuniști)⁵.

Aceste nuanțe sovieto-germane le observam nu doar în sectorul militar, ci și în cadrul politic și social, puține lucruri scăpând de sovietizare. Denumiri comuniste rusești au început să apară în lexicul de zi cu zi al oamenilor, cel puțin Berlinul de Est a devenind un sanctuar închinat figurilor comuniste precum Lenin sau Stalin, ulterior s-a creat o aparență de stat independent care a îmbrățișat de bună voie comunismul. Au apărut și figuri germane, reprezentându-i pe cei mai de seamă comuniști: Karl Marx, Rossa Luxemburg sau Karl Liebknecht. S-au dat nume de străzi și bulevarde după aceste persoane, chiar și numele unor landuri și orașe au fost schimbate. Școlile au început să predea limba rusă, ziarele, cel puțin pentru perioada de început a Republicii Democratice Germane, au circulat mai mult în rusă, prezentând evenimente strict din Uniunea Sovietică.

După anul 1965, sociologii și istoricii consideră că în tot blocul comunist apar schimbări în politica internă, lucru valabil și pentru R.D.G, observându-se o ușoară relaxare a regimului. Astfel, apar mai multe seturi de produse fabricate doar în Germania de est, mizându-se cel puțin pentru industria textilă, pe fibre sintetice. Drept furnizor de materie primă pentru alte sectoare ale economiei, industria chimică își face foarte bine treaba, producând cantități importante de plastic. De asemenea, vor apărea imitații ale produselor occidentale în variante revăzute, cele mai cunoscute fiind Vita Cola⁶, Rondo Kaffe⁷ sau Rotkäppchen⁸, toate trei existând și azi.

Revenind la finele războiului, după încheierea conflictului armat, situația în Germania postbelică se prezenta ca fiind una dezastruoasă. Marea majoritatea a orașelor și instituțiilor statului erau răvășite de bombardamente și explozii, populația nu avea locuințe suficiente, foametea era mare, neexistând locuri de muncă. Decât să lase oamenii să reconstruiască, comuniștii est-germani (susținuți de ocupații sovietici) au impus un regim de mobilizare continuă. În sectorul ocupat de ruși s-a luat

---

⁴ Din timpul Imperului German, Republicii de la Weimar sau chiar din timpul lui Hitler, practic elemente care defineau și făceau look-ul armatei germane diferit de al celorlalte din lume (tradiția militară).

⁵ Wachregiment Fridich Engels sau Wachregiment Felix Dzerzhinsky, ambele fiind încartiruite în Berlinul de est.

⁶ Substituent pentru Coca Cola.

⁷ Varianta est germană care înlocuia brandurile occidentale de cafea.

⁸ Un brand de vinuri și șampanie din Saxonia – Anhalt, care a fost revitalizat de către conducerea Republicii Democratice Germane, pentru a substitui băuturile din struguri occidentale, fiind un concurent serios pe piața globală.

decizia de a denazifica și reorganiza secția de cultură a fostului regim, bineînțeles transformată după dorințele Moscovei. Pe lângă această secție, funcționa și ziarul Armatei Roșii, *Tagliche Rundschau*, primul editor fiind Gregori Weispapier. Din partea rușilor, cel care s-a implicat activ în reformarea fostului *Reichskulturkammer*⁹, a fost Aleksandr Dîmrșîț.¹⁰ Acesta, alături de Wispapier, trebuia să pregătească terenul pentru revoluția culturală comunistă, cei doi cunoscându-se din perioada interbelică, atunci când au urmat împreună Institutul de Istorie a Artei din Leningrad¹¹. Un prim demers pe care l-au pus în practică a fost contactarea artiștilor berlinezi care simpatizau stânga, spre a putea alcătui noua *Kulturkammer*.

Au fost cooptați artiști plastici, filosofi, scriitori și literați, Dîmrșîț făcând toate cele necesare pentru a efectua o tranziție, spre ce avea să fie *Kulturalbund*, o asociație germano-sovietică, cu un scop dual. În primul rând, pe plan intern, trebuia să propage ceea ce îi dictau comuniștii, fațada externă trebuind să fie una neutră, netrebuind să manifeste o simpatie vizibilă pentru comuniști. *Kulturalbund* a devenit, din 1949,¹² o roțiță din angrenajul S.E.D¹³, având personal atât german, cât și sovietic, în egală măsură. După proclamarea Republicii Democratice Germane și ruperea de vest, Partidul Comunist German și-a trasat propriile vederi în ceea ce privește problema culturii, bineînțeles aprobate de ruși. Comuniștii germani au mers inițial pe o idee veche, căutând să interpreteze din punct de vedere materialist istoria, în favoarea luptei de clasă, trecându-se la un proces masiv de renegare a culturii germane. De asemenea, „sociologia occidentală” a fost înlocuită cu „științele sociale”¹⁴, reformate fiind sectoarele umaniste, denumirea fiind considerată mai potrivită decât versiunea, zisă capitalistă, de „sociologie”.

O primă măsură pe care partidul a luat-o s-a orientat spre formarea tineretului, orchestrând nașterea unei organizații numită *Tineretul German Liber* (F.D.J.), chemând Biserica Catolică și Protestantă, pentru a ajuta la recrutarea și formarea tinerei generații în spiritul luptei de clasă¹⁵, după modelul organizației sovietice *Komsomol*¹⁶. Printre primele misiuni ale F.D.J., s-a numărat și protestul împotriva Republicii Federale Germane, mici detașamente ale acestei grupări demonstrând la granița cu Berlinul de vest, împotriva statului german occidental, declarându-l o marionetă a imperialismului american. După 1952, a urmat un val masiv de remilitarizare în est, ceea ce a sporit controlul partidului în rândurile tinerilor prin intermediul F.D.J. Această structură dedicată tinerilor, prin propaganda ei, nu a avut

⁹ Fosta cameră de cultură a Reichului.

¹⁰ Seful secției culturale din cadrul Administrației Militare Sovietice în Germania.

¹¹ Anne Applebaum, *Cortina de fier. Represiunea sovietică în Europa de est, 1945-1956*, Editura Litera, București, 2019, p. 601.

¹² Practic de la proclamarea oficială a R.D.G.

¹³ Sozialistische Einheitspartei Deutschlands sau Partidul Socialist Unit din Germania.

¹⁴ Helmut Wagner, „The cultural sovietization of East Germany”, în *Social Research*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, vol. 24, nr. 4, 1957, pp. 399-400.

¹⁵ *Ibidem*, p. 404.

¹⁶ Uniunea Tineretului Comunist din URSS.

efecte majore în zonele rurale, de aceea, prin reforma învățământului din 1951, s-a dorit implicare mai activă a acestei organizații în toate mediile de locuire. Pe lângă funcțiile politice, Tineretul German Liber avea, de asemenea, sarcina de a ajuta autoritățile statului la reparații și la împărțirea rațiilor de hrană. Din rândurile organizației de tineret, au fost recrutați viitori militari, în ceea ce avea să fie doar pentru doi ani o armată improprie, care să mențină controlul în zona de ocupație, numită *Kasernierte Volkspolizei*.

Pe lângă tineret, statul s-a ocupat și de instituțiile responsabile cu educația. Profesorii au fost afectați foarte rău, deoarece, la începutul anilor '50, exista puțin personal calificat în acest domeniu. Pentru a înrăutăți situația, acest personal limitat în număr a trebuit să fie reeducat, trebuind să aplice pedagogia sovietică impusă de noua autoritate ocupantă. Acestor profesori li s-a impus să colaboreze cu grupurile de pionieri F.D.J., cât mai mult. Problemele cele mai mari au fost în facultăți, introducându-se învățământul materialist bazat pe doctrina marxist-leninistă; neexistând un plan de adaptare treptată, schimbarea a venit din senin. Anul universitar a fost redus la 10 luni și 36 de ore pe săptămână¹⁷. Ca și în toate statele comuniste, s-a introdus școala profesională, iar în mediul universitar, politehnica.

O altă problemă, pe lângă numărul limitat al cadrelor didactice, era și lipsa acută de studenți, care îi determina pe pușinii profesori să renunțe, de cele mai multe ori. Nici măcar salariile nu ajutau, atât studenții cât și profesorii trebuind, în viziunea partidului, să obțină cât mai multe informații „despre știință și cultură trebuind să cucerească cu ajutorul învățaturii marxiste fortărețele științei”¹⁸. Studenții din F.D.J. au fost încurajați să-și ajute semenii, creând astfel un nou tip de mișcare de învățământ, anume semnarele colective. Ulterior, acestea au devenit seminare de stat unde se preda mai mult politică. Scopul era acela de a crea o nouă generație, capabilă să muncească mai mult decât celelalte și să se pregătească pentru armată, toate aceste lucruri într-un spirit revoluționar¹⁹.

2. Reforma agrară, colectivizarea și naționalizarea

O practică foarte utilizată de către sovietici în statele ocupate, pentru a sparge vechile structuri²⁰, a fost reforma agrară, care preceda, de cele mai multe ori, colectivizarea. În R.D.G., reforma a fost înfăptuită înainte de crearea statului, în perioada 1945-1947, fiind și ea precedată de exproprieri masive. În septembrie 1945, autoritatea sovietică a confiscat pământurile și fabricile Junkerilor (personalul sovietic a dezmembrat, bucată cu bucată, fabricile Junkers și le-a mutat în Uniunea Sovietică),

---

¹⁷ Helmut Wagner, „The cultural sovietization of East Germany”, în *Social Research*, Johns Hopkins University Press, vol. 24, nr. 4, 1957, p. 410.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 411, 413, 417.

²⁰ Totodată un mijloc de a epura teritoriul de elementele din timpul regimului nazist sau de a se descotorosi de aceia care se dovedeau ostili noii ordini.

exproprierea vizând pe toți cei care au făcut parte din guvernul nazist sau au colaborat cu acesta²¹. Pământul confiscat a fost apoi redistribuit țăranilor în parcele mici, în cadrul reformei agrare, reforma netrebuind să fie asociată direct cu Uniunea Sovietică, deoarece se îndrepta direct împotriva naziștilor, sovieticii folosindu-se de această acoperire pentru a o pune în practică. Reforma a durat atât, deoarece autoritățile au întâmpinat probleme de ordin social precum corupția sau nepotismele²².

În 1952, politica S.E.D. se modificase brusc, dorind implementarea colectivizării, ceea ce a dus la o pierdere masivă de resurse umane. Foarte mulți germani au fugit în vest, de asemenea, au fost lăsate în paragină hectare importante de teren agricol. Următorii patru ani au fost la fel de dezastruoși, deoarece populația se tot împotriva introducerii sistemului colectivelor, conducerea partidului trebuind să ia măsuri urgente. Colectivizarea a mers într-un ritm lent, comuniștii est-germani trebuind să se justifice în fața propriei populații, încercând să atragă oamenii în colective prin programe susținute de o propagandă fastuoasă, promițând creșterea nivelului de trai. Bineînțeles, aceste programe au avut și efecte negative, deoarece a fost nevoie de intervenția armată a poliției, fie a trupelor sovietice, pentru a-i forța pe oameni să-și dea pământul, provocând un nou val de plecări spre vest la mijlocul anilor '50, mai ales că granițele nu fuseseră stabilite decât pe hârtie²³. Colectivizarea a pus, de asemenea, foarte multe din fostele fabrici pe mâna sovieticilor, devenind corporații de stat cu conducere dublă (germană și sovietică), ulterior câteva dintre ele fiind înapoiate pe deplin Germaniei de est, la finele lui 1960. Privind și partea bună, numărul muncitorilor în domeniul industriei agricole a crescut considerabil, R.D.G.-ul putând acum să-și asigure cantitate necesară de produse agricole pentru susținerea populației.

Ulterior a crescut și venitul pe cap de locuitor, datorită investițiilor masive în industrie²⁴.

La încheierea colectivizării, pe 25 aprilie 1960, Walter Ulbricht s-a arătat foarte mulțumit de progresele dobândite, în discursul său în fața *Volkskammer* (Camera Poporului), elogiind intrarea țăranilor și a fermierilor independenți în rândurile colectivelor, considerând ca este un progres remarcabil spre o adevărată societate socialistă, superioară celei capitaliste. De asemenea, liderul comunist va sublinia legătura care se formase între muncitori și țărani prin colectivizare, și rolul

---

²¹ Anne Applebaum, *Cortina de fier. Represiunea sovietică în Europa de est, 1945-1956*, Editura Litera, București, 2019, p. 420.

²² Arnd Bauerkämper, „Collectivization and Memory: Views of the past and the Transformation of Rural Society in the GDR from 1952 to the Early 1960s” în *German Studies Review*, vol. 25, nr. 2, Baltimore, *The Johns Hopkins University Press*, 2002, p. 216.

²³ *Ibidem*, p. 220.

²⁴ Karl W. Roskamp, „Who Did Better in the 1950s, East or West Germany?” în *Social Research*, vol. 29, nr. 2, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1962, pp. 223, 224.

partidului, care urma să ducă societatea est-germană pe culmile socialismului prosper, reacționând negativ la existența R.F.G-ului, poreclind-o *păpușa Americii*²⁵.

3. Branduri alimentare, băuturi și mâncare

Începutul anilor '50 a reprezentat pentru populația din noul stat german o perioadă de nesiguranță, din punct de vedere al condițiilor de trai. Statul începuse deja planificarea, promițând mâncare și locuințe bune. Inițial, foarte multe produse alimentare au fost importate din Uniunea Sovietică, conducerea S.E.D-ului mizând pe semipreparate. La început, după război, apăruseră cunoscutele mini-magazine, botezate de către populație drept „Magazinele lui Ulbricht²⁶” sau „Ubi”. Acestea se străduiau să strângă toate produsele alimentare posibile din împrejurimi, pentru a le oferi populației, comercializând legume și fructe, în principal varză și mere²⁷. Penuria de produse a durat până în 1958, încercându-se treptat eliminarea raționalizării, dar doar în cazul produselor vestimentare (februarie 1951)²⁸, alimentele fiind încă date pe cartelă până în 1958.

Un factor care a contribuit la criza economică a fost și lipsa stabilității monetare, marca est-germană neavând o putere mare de cumpărare. Statul est-german se va orienta spre a achiziționa produse din cadrul blocului comunist. Printre cele mai populare produse alimentare străine, erau supa sovietică la conservă *solyanka* (supă acră sau iute cu carne, bulion, ciuperci sau pește, ce putea conține, în funcție de preferințe, castraveți murați sau ardei iute, ceapă și cartofi) sau *lencho*, o supă de legume de origine maghiară, tot la conservă (ardei iute, roșii și ceapă), uneori și shashlik, împrumutat tot de la ruși (carne marinată cu cartofi gratinați și varză murată). Ca băuturi alcoolice, cel puțin pentru anii '50, erau preferate vinurile românești. Se adaugă, pe lângă importuri, mâncăruri produse acasă, anume: rulada de carne de vită, spaghetele făinoase cu sos de roșii și tochiturile din vită²⁹. Spre 1960, se observă cererea în creștere de magazine mixte, apărând mini-marketuri și Kaufthale (supermarketuri).

Printre produsele alimentare vândute cu precădere, erau conservele de legume, supă, fasole cu cârnați, pește sau murături, devenind mâncărurile principale din alimentația unui german (comercializarea în cantități mari a semipreparatelor sau a mâncărurilor congelate, fie conservate, a devenit o practică întâlnită în tot blocul

²⁵ Arnd Bauerkämper, „Collectivization and Memory: Views of the past and the Transformation of Rural Society in the GDR from 1952 to the Early 1960s” în *German Studies Review*, vol. 25, nr. 2, Baltimore, [The Johns Hopkins University Press](#), 2002, p. 221.

²⁶ După liderul partidului și președintele R.D.G. Walter Ulbricht.

²⁷ *The East German Handbook / Das DDR Handbuch*, ed. Justinian Jaspol, dir. Benedikt Taschen, Koln, Editura Taschen, 2019, p. 29.

²⁸ Judd Stitzel, „Shopping, Sewing, Networking, Complaining : Consumer Culture and Relationship between State and Society in the GDR”, în *Socialist Modern, East German Everyday Culture and Politics*, Kathrine Pence și Paul Bets (ed.), Michigan, University of Michigan, 2008, p. 255.

²⁹ Mihai Rădulescu, 57 ani.

comunist). Pe lângă mâncărurile împrumutate din interiorul blocului, est germanii se foloseau foarte multe de legume, profitând de asemenea și de existența, în multe magazine, a pungilor de legume congelate sau procurate de la colective³⁰. Cele mai cunoscute feluri de mâncare erau *Wurstgulasch* (gulaș cu cârnaț și tăiței), *Tote Oma* (cârnați în sânge, cu cartofi și ceapă ambele coapte sau fierte), *Eier in Senfsoße* (ouă fierte cu sos de muștar și cartofi fierți) ș.a. Bineînțeles, au copiat și reinterpretat anumite mâncăruri occidentale, precum burgerul, denumit în R.D.G. *Grilletta*, sau hotdogul, botezat *Ketwurst*. Multe dintre respectivele preparate aveau la bază doar produsele care se găseau pe piață, deoarece, mai ales în anii '70, în R.D.G se manifestă o penurie de alimente³¹. În 1951, a apărut și celebrul brand de produse de panificație *Kathi*, care se va ocupa și de producția de prăjituri și fursecuri.

Mica afacere a unei simple familii a luat naștere în Halle, pe atunci un mic oraș de lângă Leipzig. Inițiativa avea să devină o afacere profitabilă și principalul producător de semipreparate și produse de panificație din R.D.G. În primul deceniu, firma nu a fost preluată de stat, proprietarii încercând să colaboreze cu guvernul comunist. Din 1956, statul a suplimentat personalul *Kathi*, tot atunci proprietarii, soții Kurt și Käthe Thiele, inventând celebra *cake out of the bag*. Din 1965, companiei i s-a retras dreptul de a exporta, iar din 1972, toate efectivele *Kathi* au fost expropriate de statul est-german³², fiind principalul producător de alimente din stat.³³

La capitolul băuturi alcoolice, deși conducerea statului considera că noul om socialist nu trebuie să nu consume mult alcool, a fost permisă dezvoltarea mai multor branduri, a căror existență este remarcată și azi. Printre cele mai populare băuturi alcoolice din Germania de est, se numără berea *Berliner Pilsner*, schnapps-ul *Goldi* sau *Kischwasser*, fie lichiorul cu aroma de cafea sau mentă³⁴. Pe lângă aceste băuturi, nemții consumau foarte multă cafea, adusă din Brazilia. După criza de cafea din 1977, R.D.G.-ul găsisese substituenți pentru cafea în țări precum Etiopia sau Vietnam, suplینind producția celebrei cafele *Kosta*³⁵. În cadrul ceremoniilor sau petrecerilor, șampania și vinurile erau nelipsite, celebrele sticle de *Rotkappchen* umpleau mesele, fiind un brand care a fost repus în slujba partidului, având o vechime de peste 150 de

---

³⁰ Liviu Munteanu (66 ani).

³¹ Peter Althus, *GDR Food – The best food and drinks of East German cuisine*, accesat la 06.05.2021 (<https://wildeast.blog/en/gdr-food/>).

³² Sabine Kinkartz, *Eastern Germany's family businesses defying decades of adversity*, accesat la 03.05.2021 (<https://www.dw.com/en/eastern-germanys-family-businesses-defying-decades-of-adversity/a-55121009>).

³³ Produceau pe lângă tipicele produse de panificație, semipreparate la conservă și prăjituri.

³⁴ *The East German Handbook / Das DDR Handbuch*, ed. Justinian Jaspol, dir. Benedikt Taschen, Koln, Editura Taschen, 2019, p. 77.

³⁵ *Ibidem*.

ani³⁶. Pentru a substitui celebra Coca Cola, care era o marcă capitalistă, cei din R.D.G. au venit cu propria lor interpretare a celebrei răcoritoare, sub forma *Vita Cola*, care se va comercializa ulterior și în țările din blocul comunist, începând cu 1957³⁷. Alte băuturi răcoritoare erau limonada sau *Grüne Wisse* (limonadă cu lămâie verde, uneori cu lichior).

Deserturile nu prea erau foarte diverse, cel mai cunoscut fiind *Wackelpudding* sau *Götterspeise*, popular deoarece se putea prepara repede și cu ingrediente puține, reprezentând un pudding cu jeleu. Alt desert ușor de preparat era *Kalter Hund*, pe românește bine-cunoscutul tort de biscuiți cu unt și cremă de cacao.

4. Îmbrăcăminte și textile

Un atu al industriei textile est-germane îl reprezenta ajutorul venit din sectorul chimic, care reușea să găsească înlocuitori pentru fibrele naturale. De asemenea, cererea de produse survenită după 1974 a forțat statul german să deschidă mici magazine cu articole vestimentare, care aveau dreptul să importe și haine din occident și să le comercializeze pe piața est-germană. De asemenea, tot în 1974, cetățenilor din R.D.G. li s-a permis să dețină și să folosească valută occidentală, deschizându-se un nou lanț de magazine *Intershops*, destinate pentru oamenii ceva mai înstăriți din societatea est-germană³⁸. În ciuda faptului că est-germanii puteau achiziționa în cantități limitate produse occidentale, hainele și textilele produse în R.D.G. nu au fost neglijate. Se produceau fibre de bună calitate la un preț mic, mai ales că guvernul est-german ținea ușor pasul cu occidentul, mai ales la capitolul vestimentație. Fibre sintetice precum poliesterul, nylonul sau vinilul erau comercializate de Dederon, în colaborare cu partenerii maghiari de la fabricile de textile Hungarotex³⁹. Grosul industriei textile se afla în Saxonia, în principal blugi, rochii lungi sau fuste scurte, modele asemănătoare cu cele occidentale.

Armata folosea lâna naturală sau sintetică pentru a-și îmbrăca trupele. Cadrele nepermanente aveau uniforme confecționate din lână sintetică, iar pe interior tunicile erau căptușite cu nylon, ceea ce le făcea impermeabile. Cadrele permanente, printre care și gradele inferioare ale regimentelor grănicerești din Berlinul de Est, ale regimentelor de gardă și ale Stasi, beneficiau de uniforme făcute din gabardină, o lână

---

³⁶ Stefan Nicola și Iain Rogers, *These Quirky East German Brands Survived the End of Communism*, accesat la 05.06.2021 (<https://www.bloombergquint.com/onweb/these-quirky-east-german-brands-survived-the-end-of-communism>).

³⁷ Lily Cichanowicz, *GDR brands that survived capitalism*, accesat la 06.05.2021, (<https://theculturetrip.com/europe/germany/articles/gdr-brands-that-have-survived-capitalism/>)

³⁸ *The East German Handbook / Das DDR Handbuch*, ed. Justinian Jaspol, dir. Benedikt Taschen, Köln, Editura Taschen, 2019, p. 209.

³⁹ *Ibidem*, 229.

de calitate superioară, recunoscută după dungile materialului⁴⁰. De asemenea, studenții școlilor de ofițeri și ofițerii „plini” aveau uniforme din același material.

Diferențierea se aplică doar în cazul uniformelor de interior, paradă și promenadă. Uniformele de serviciu erau confecționate dintr-o pânză colorată chimic, pentru a genera un model de camuflaj. De același tratament se bucura și poliția cadrele ordinare (poliția rurală, de circulație, de transport, de vamă) având uniforme din lână, pe când cei ce aparțineau structurilor militarizate ale Ministerului de Interne (de Interior) primeau uniforme din gabardină⁴¹. Căciulile (ushanka sau alioșa) erau făcute din blănuri sau lână, pe când caschetele erau din lână sau gabardină, având vizorul din plastic siliconat, uneori și cocardele.

5. Aparatură și mașini.

R.D.G., alături de Cehoslovacia, erau țările cu cele mai bune produse în materie de aparatură electrică. Conform planificărilor, Republica Democrată Germană trebuia să țină pasul cu occidentalii, în ceea ce privește aparatura electrică. Cele mai bune radiouri din întregul bloc erau produse în Germania de est. Acestea, deși erau foarte rudimentare, puteau să prindă frecvențe lungi, fiind ușor de depozitat și întreținut. Principalul producător de radiouri și casetofoane era Elektro – Apparate – Werke, introducând pe piața internă chiar și casetofoane cu două boxe, sub influența anilor `60. Guvernul a sprijinit producția, celebrele modele *Veb Stern SKR 1200* și *SKR 501* împânzind piața la finele lui 1980⁴². Alte produse apreciate erau mașinile de scris, Torpedo-ul rusesc fiind printre cele mai folosite. Tipurile locale erau și ele preferate, precum Continental, Erika sau Optima⁴³, fiecare model trebuind să primească o aprobare de deținere, precum și o înregistrare la poliție; aici se adaugă reținerea de către autorități și a unei mostre de text scris la respectiva mașină. Această lege prevenea propaganda anti-regim, deținerea unei mașini de scris occidentale sau folosirea împotriva partidului fiind delict pedepsite cu închisoarea⁴⁴. Un alt produs *made in R.D.G.* foarte îndrăgit de oameni a fost aparatul foto, în special modulele Praktica, acestea concurând cu Zenitul sovietic. Fabrica ce se ocupa de producția aparatelor foto *Mechanik Kamera Werkstätten VEB Niedersedlitz* avea o tradiție care datează de la începutul lui 1920. În 1949, brand-ul este trecut în mâna conducerii est

---

⁴⁰ Klaus-Ulrich și Minfred Kunz, *Uniformen der Nationalen Volksarmee der DDR 1956-1986*, Berlin-DDR, Branderburgisches Verlagshaus, 1990, p. 14, 15.

⁴¹ Gunter Milde, *Unsere Nationale Volksarmee*, Berlin –DDR, Der Kinderbuchverlag, 1976, pp. 113, 146-149, Organization of NVA Uniform Collectors, *Camouflage Fatigues: Battle Dress Uniforms (BDUs)*, accesat la 07.05.2021 (<https://www.onvauc.org/battle-dress-coats>).

⁴² Ion Rotaru (67 ani)

⁴³ *The East German Handbook / Das DDR Handbuch*, ed. Justinian Jaspol, dir. Benedikt Taschen, Koln, Editura Taschen, 2019, pp. 240-243.

⁴⁴ Liviu Munteanu.

germane, fabricile din Dresda producând camere civile cât și modele destinate armatei⁴⁵ (aparate foto pentru grăniceri cu obiective de până la 300 mm).

Cât despre mașini, mărcile rusești precum *Moskova* sau *Volga*, erau destinate în mare parte oamenilor înstăriți, printre care și demnitarii statului. Mașini precum *Skoda* sau *Lada* erau destinate în mare parte clasei muncitoare. Ulterior și *Trabantul*, celebra mașină de carton a Germaniei de Est, botezat „Trabi”, a devenit cea mai folosită marcă din stat. Era folosită la scară largă, atât de poliție cât și de armată, intrând în producție încă din 1957 la Wartburg, însă automobilul era sărac în ceea ce privește dotările interioare. Nu avea servodirecție, scotea foarte mult fum și motorul se încingea foarte repede, scăpând ulei. Totuși, s-au produs peste două milioane de astfel de mașini, astăzi fiind una dintre piesele multor colecții de automobile din lume⁴⁶.

6. Armata, poliția și securitatea statului

Cele mai importante instituții ale statului est-german și cele mai reverberante în memoria colectivă actuală, Nationale Volksarmee, Volkspolizei și Stasi, au reprezentat vârful de lance în apărarea flancului vestic al Uniunii Sovietice și au influențat masiv societatea și viața din R.D.G. Mergând în ordine cronologică, Armata Poporului, sau cum deja am menționat, Nationale Volksarmee, a fost inițial o structură polițienească de menținere a ordinii în sectorul sovietic, în primii ani de după război. După revoltele din 1953 și 1956, conducerea Uniunii Sovietice, prin delegații săi, a permis lui Walter Ulbricht să facă pregătirile pentru ca Republica Democrată Germană să aibă o armată propriu-zisă. Tot în același an, a fost organizat și un sondaj printre cetățeni, aceștia fiind întrebați dacă doresc să aibă o armată națională în statul lor. Cu echipamente sovietice, la 1 martie 1956, Nationale Volksarmee a luat naștere, ca fiind principalul apărător al puterii țăranilor și muncitorilor (*FÜR DEN SCHUTZ DER ARBEITER-UND-BAUERN- MACHT*)⁴⁷.

La 30 aprilie, soldații noii armate vor depune jurământul sub atenta atenție a Ministrului Apărării Naționale, Wilhelm (Willi) Stoph, care va și înmâna drapelul și va rosti jurământul odată cu soldații *Jur, să-mi servesc în permanență loial patria mea, Republica Democrată Germană, și să o protejez împotriva oricărui inamic, atunci când este amenințată orânduirea muncitorilor și fermierilor; Jur, ca soldat al Armatei Populare Naționale, să fiu gata în orice moment, cot la cot cu Armata Sovietică și armatele statelor socialiste aliate cu noi, pentru a apăra socialismul împotriva tuturor dușmanilor și de a-mi da viața pentru realizarea victoriei.* traducere personală)⁴⁸. Stagiul militar depindea, în funcție de arma unde se făcea repartiția,

---

⁴⁵ Mike`s Praktica Collection, accesat la 07.05.2021 (<http://www.praktica-collector.de/>).

⁴⁶ Jon Miltimore, The worst car ever: A brief History of the Trabant, accesat la 09.05.2021 (<https://fee.org/articles/the-worst-car-ever-a-brief-history-of-the-trabant/>).

⁴⁷ Gunter Milde, *Unsere Nationale Volksarmee*, Berlin –DDR, Der Kinderbuchverlag, 1976, p. 12.

⁴⁸ Thomas Foster, *The East German Army: The second power in the Warsaw Pact, Berlin*, Allen & Unwin, 1980, p. 16 și DDR Archiv, DDR NVA Dokumentation - Erste Vereidigung zum Dienst in der

serviciul militar putând fi executat pe o perioadă de la 1 la 3 ani, armata fiind o carieră aleasă de către mulți cetățeni, grație salariilor mai mari.⁴⁹ Această armată a fost creată, cum am precizat și în introducere, cu mai multe scopuri, fiind totodată un element de discordie între Republica Federală Germană și Republica Democrată Germană, adâncind diferențele dintre cele două state, dar și un mijloc de garantare a independenței, siguranței naționale și a recunoștinței pe plan intern și extern, pentru statul est-german⁵⁰. Volkspolizei și Stasi (Mfs - *Das Ministerium für Staatssicherheit*, Ministerul pentru securitatea statului), au apărut relativ concomitent, în anii '50. Cea dintâi, Poliția Poporului, s-a format pe vechile ruine ale poliției Reich-ului, fiind compusă din foști soldați reeducați și înarmați de către ruși. Inițial, până la apariția *Nationale Volksarmee*, poliția a fost armata proprie a statului est-german *Kasernierte Volkspolizei* sau Poliția armată a poporului. Ulterior, din aceasta, în 1956, s-au desprins armata și poliția⁵¹.

Cealaltă forță internă, Stasi, s-a format tot în 1950, având o structură sovieto-germană. Această instituție a fost supranumită „fratele mai mic al KGB”, deoarece acolo unde KGB dădea greș, Stasi triumfa. Securitatea est-germană avea celule în toate celelalte instituții ale statului. Ofițerii *MfS*, agenții Stasi, se regăseau în fiecare segment la armatei, mai ales printre trupele de poliție și grăniceri din Berlin, ocupându-se cu verificarea actelor și supravegherea soldaților. Pentru civili, Stasi reprezenta cea mai mare teamă, fiind vorba de peste o sută de mii de agenți activi pe tot parcursul regimului, și peste un milion și jumătate de colaboratori.

Pentru a menține populația sub ordine, aceștia foloseau un arsenal impresionant de aparatură și tehnici⁵². De la echipamente demne de filmele cu spioni, la intrări în forță, aceștia aveau sub control tot statul est-german. De multe ori, ei decideau viitorul oamenilor, provocând și certuri în familii, pentru a putea culege informații sau a pedepsi; de foarte multe ori, intrau în case când proprietarii nu erau în preajmă și schimbau ordinea lucrurilor. Toate cele trei instituții: NVA, *Stasi* și *Volkpolizei*, și-au încetat activitatea în 1990, fiind absorbite de noua Germanie unificată.

7. Sărbători, muzică și distracție

Germania de est, precum și celelalte state comuniste, s-a declarat ca fiind un stat ateu, având în mare parte sărbători cu însemnătate politică. Cea mai importantă era Ziua Republicii, data ei fiind 7 mai, semnificând practic ziua când Republica

---

NVA am 30. April 1956, accesat la 10.05.2021 (https://www.youtube.com/watch?v=qRM-fQlBoxI&t=5s&ab_channel=DDRArchiv).

⁴⁹ Mihai Rădulescu.

⁵⁰ Spun acest lucru deoarece R.D.G. trebuia să pară un stat independent, necontrolat de către Uniunea Sovietică.

⁵¹ Gunter Milde, *Unsere Nationale Volksarmee*, Berlin –DDR, Der Kinderbuchverlag, 1976, p. 11-13.

⁵² **Joel D. Cameron**, *Stasi, East German government* accesat la 10.05.2021, (<https://www.britannica.com/topic/Stasi>).

Democrată Germană s-a fondat. Cu ocazia acestei celebrări, erau invitate persoane influente din blocul comunist, în special din Uniunea Sovietică, dar și personalități de seamă din vest. Ca peste tot, se organiza o paradă militară pe celebrul bulevard Karl Marx din Berlinul de est, televiziunea dând programe speciale dedicate aniversării Germaniei de est⁵³. O altă celebrare, care spre anii 70 și-a pierdut popularitatea, era ziua Revoluției din octombrie, moment care era comemorat prin depunerea de coroane de flori la mormintele eroilor comuniști, precum Rosa Luxemburg, Karl Marx sau Ernst Thalmann, și mici parade militare, care debutau cu defilări ale pionierilor sau ale muncitorilor. În teatre, se susțineau piese cu tematică dedicată Revoluției din octombrie, și în școli se pregăteau programe educative pe această temă. Un alt moment demn de menționat era Ziua Eliberării de sub nazism, celebrările având loc pe 8 și 9 mai, invitându-se, și de această dată, demnitari din blocul comunist. Se organizau parade și de această dată, având loc în paralel ceremonii de comemorare a victimelor nazismului și fascismului, adăugându-se depunerile de coroane la mormântul soldatului necunoscut din Berlin⁵⁴, dar și la monumentele eroilor sovietici și germani. O altă sărbătoare oficială era ziua de 1 mai, ziua muncii, în care se organiza o paradă condusă de către grupurile paramilitare de apărare civilă și gărzi patriotice, defilând, de această dată, și rezerviștii. Ziua de 1 mai era, de obicei, liberă.

Pentru a-și petrece timpul liber, est-germanii practicau activități similare cu restul lumii. Germania Democrată se declarase ca fiind un stat a cărui populație citește foarte mult, de aceea cititul era o activitate preferată de majoritatea oamenilor. Cărțile politice erau în topul preferințelor de atunci, urmând romanele polițiste sau romanele politice. Cărțile de filosofie, cu teme în afară de marxism-leninism și derivatele lui, erau interzise. De asemenea, cărțile al căror subiect era sensibil sau critica subtil regimul⁵⁵. Printre ale activității, se numărau ascultatul muzicii⁵⁶, est-germanii fiind foarte atrași de muzica clasică. Fiind era discurilor de vinil și a casetelor, foarte mulți oameni achiziționau asemenea articole de la *Amiga Records*. Popul și rockul occidental circulau deja în spațiul est-german, anumite melodii fiind interzise, în special cele cu subînțelesuri, de exemplu ale trupei *Pink Floyd*. Printre artiștii preferați se numărau *Ernst Busch*, un actor dar și un cântăreț îndrăgit de operă și muzică politică⁵⁷. Acesta a rămas celebru pentru albumul *Solidaritätslied* și piesele din

---

⁵³ Mihai Rădulescu.

⁵⁴ Ceremonia culmina cu schimbarea gărzilor, acest tip de ceremonie purtând numele de Zapfenstreich, organizându-se de obicei la amiază. În cadrul acestui eveniment de comemorare se foloseau anumite muzici, cu o tematică specială aducând aminte de eroii germani, dar și de eroii comuniști. Großer Zapfenstreich se organiza de Ziua Națională, https://www.youtube.com/watch?v=qFyrZRHcgW8&t=593s&ab_channel=ProPCGamer1.

⁵⁵ *The East German Handbook / Das DDR Handbuch*, ed. Justinian Jaspol, dir. Benedikt Taschen, Köln, Editura Taschen, 2019, p. 259.

⁵⁶ Preferau formații de pop rock locale precum Baltics, Herbst in Peking, Silly sau Tokio Hotel.

⁵⁷ Acesta a fost alături de Partidul Socialist German încă din perioada ilegalității, fugind când Hitler a preluat puterea. S-a refugiat în Olanda și apoi în Uniunea sovietică luptând alături de republicani în

perioada interbelică, dar și pentru concertele cu corul armatei. De asemenea, acesta a mai cântat alături de Ansamblul de muzică politică al Armatei Poporului, Erich-Weinert, printre cele mai cunoscute piese fiind *Der offene Aufmarsch*⁵⁸. S-a implicat și în cadrul ceremoniilor politice sau de comemorare⁵⁹. Alt cântăreț și poet recunoscut, de data aceasta unul de cenaclu, era Hannes Wader, care aborda, în principal, piese folk la chitară sau pe teme socialiste, precum rezistența comuniștilor din Europa sau America de Sud, sau despre evenimente asociate comunismului⁶⁰.

Cele mai cunoscute piese interpretate de acesta sunt *Moorsoldaten*⁶¹, *Bella Ciao*⁶², *Das Einheitsfontslid*⁶³, *Internationale*⁶⁴, sau *Auf, auf zum Kampf*⁶⁵. Majoritatea artiștilor trebuiau să participe și la cenaclul Oktoberklub din Berlinul de est, un cenaclu înființat în 1966, care, pe lângă muzică folk sau politică, avea seri de filme rusești sau de poezie; aici putea participa oricine, lucrările cenaclului având o audiență mare, colaborând și cu celelalte organizații ale statelor comuniste din lume, primind actori sau cântăreți asiatici și europeni cu vederi de stânga.

Pe lângă cele menționate deja, vizionarea de filme sau piese de teatru era o activitate preferată, mai ales la finele săptămânii. În general, atât piesele cât și cinematografia, erau importate din Uniunea Sovietică, bineînțeles cu teme comuniste sau din restul Europei comuniste. Existau și momente când se difuzau filme vestice, în special filme franțuzești⁶⁶. După 1961, în Germania de est pătrund mai multe influențe ale vestului capitalist, permițând populației să acceseze atât cinematografie⁶⁷ cât și reviste occidentale. Conducerea statului a permis acest lucru, cel puțin în cazul revistelor, conținutul celor *home-made* putea să se ridice oricând la calitatea celui din revistele occidentale. Revistele de fotografie, sporturi, erotice și modă erau cele mai atractive, printre ele bine-cunoscutele *Das Magazin*, *Armee Rundschau*⁶⁸ sau *Helfe, Erotica* sau *Sexclusiv*⁶⁹ ș.a⁷⁰. Alte modalități de petrecere a timpului liber erau

---

războiul civil din Spania el făcând parte din brigăzile internaționale. Aici a compus numeroase cântece. După război a ajuns în Berlinul de est prin intermediul relațiilor din armata sovietică.

⁵⁸ https://www.youtube.com/watch?v=zr518N1SJO0&ab_channel=Kampflieder.deREUPLOAD

⁵⁹ Michel Stermann, *My Maman Grete – An educator from Germany for orphans of Holocaust victims in France and other family portraits*. Twentysix Publishing, Norderstedt 2018, p. 141.

⁶⁰ <http://www.hanneswader.de/> accesat la 14.05.2021.

⁶¹ https://www.youtube.com/watch?v=-boCKJsDe5U&ab_channel=HannesWader-Topic.

⁶² https://www.youtube.com/watch?v=x6WW4mhGcOw&ab_channel=HannesWader-Topic.

⁶³ https://www.youtube.com/watch?v=unb9i5C_y4s&ab_channel=HannesWader-Topic.

⁶⁴ https://www.youtube.com/watch?v=r1dvJkzI5mc&ab_channel=HannesWader-Topic.

⁶⁵ https://www.youtube.com/watch?v=0oGG_ihnVQ&ab_channel=HannesWader-Topic.

⁶⁶ Liviu Munteanu.

⁶⁷ În Germania de est va pătrunde genul western și se vor filma pelicule western spaghetti, gen cinematografic preluat de la americani.

⁶⁸ Revista Armatei Poporului.

⁶⁹ Aceste reviste erotice erau produse sub supravegherea statului, dorind să elimine cocurenții occidentali în special Playboy.

⁷⁰ *The East German Handbuch / Das DDR Handbuch*, ed. Justinian Jaspol, dir. Benedikt Taschen, Koln, Editura Taschen, 2019, p. 351.

excursiile în țările Europei de est, destinația preferată pentru turiștii din R.D.G. fiind Lacul Balaton din Ungaria; ulterior au devenit de tradiție și excursiile cu mașina la Praga sau, pentru vacanțele mai lungi, sejururi pe plajele României⁷¹.

Concluzie

Deși, la prima vedere, Republica Democrată Germană pare a fi un stat tipic din blocul comunist, din cauza implicării directe a Uniunii Sovietice, cu trecerea timpului, devine o lume cu totul nouă. Estul și vestul își găsesc locul de comuniune; deși influențele occidentale sunt respinse inițial, statul permite, sub supravegherea sa atentă, ca anumite curente și produse să pătrundă prin granițele puternic politizate. Mai mult de atât, Germania de est concurează acerb cu produsele vestice, creând imitații după acestea, dar putem spune că posedă o amprentă a Germaniei Sovietice foarte pronunțată. Ceea ce face acest stat un teren de studiu și mai interesant este trecerea de la un proces de aculturație impus de către U.R.S.S, al cărui rezultat este un import masiv de produse culturale sovietice, la o puternică concurență cu obiecte și curente vestice, prin copierea anumitor produse și, ulterior, prin naturalizarea lor sub o formă cât mai *est-germanizată*. Astăzi, ruinele Germaniei Sovietice se regăsesc pretutindeni în spațiul statului deja unificat, dar și în alte state ale fostului bloc comunist, permițând apariția curentului, la început menționat, *Ostalgie*, care, practic, perpetuează amintirea acestui stat „dispărut” și oferă o perspectivă despre ce a însemnat viața în Republica Democrată Germană.

Concluzionând, spațiul est-german, rămâne încă o temă deschisă de cercetare, ce poate să fie explorată din mai multe de vedere oferind cercetătorilor noi și noi oportunități de studiere a practicilor comuniste și a efectelor acestora într-o societate aflată la puntea dintre două spații ideologice (est și vest). Mai mult putem analiza perspectiva contemporaneității despre acest spațiu dată fiind absorbirea R.D.G-ului în Germania contemporană, însuși convertirea Germaniei de est putând reprezenta o altă tematică de studiu pentru cei preocupați de modalitățile de integrare și decomunizare a fostelor state comuniste.

Bibliografie selectivă

Surse orale

Mihai Rădulescu (57 ani) participat la exerciții militare în R.D.G. perioada august 1987 și mai 1988.

Elena Rădulescu (60 ani).

Liviu Munteau (66 ani) proiectant schele și sonde a vizitat R.D.G în 1979.

Ion Rotaru (67 ani) șofer și mecanic de mașini grele lucrător pe șantier în R.D.G. perioada 1982- 1986.

---

⁷¹ *Ibidem*, 447.

Surse de specialitate

Applebaum Anne, *Cortina de fier. Represiunea sovietică în Europa de est, 1945-1956*, Editura Litera, București, 2019.

Foster Thomas, *The East German Army: The second power in the Warsaw Pact*, Berlin, Allen & Unwin, 1980.

Milde Gunter, *Unsere Nationale Volksarmee*, Berlin –DDR, Der Kinderbuchverlag, 1976

Ulrich Klaus și Minfred Kunz, *Uniformen der Naționalen Volksarmee der DDR 1956-1986*, Berlin- DDR, Branderburgisches Verlagshaus, 1990.

Stermann Michel, *My Maman Grete – An educator from Germany for orphans of Holocaust victims in France and other family portraits*. Twentysix Publishing, Norderstedt 2018.

The East German Handbook / Das DDR Handbuch, ed. Justinian Jaspol, dir. Benedikt Taschen, Koln, Editura Taschen, 2019.

Articole

Stitzel Judd, „Shopping, Sewing, Networking, Complaining : Consumer Culture and Relationship between State and Society in the GDR”, în *Socialist Modern, East German Everyday Culture and Politics*, Kathrine Pence și Paul Bets (ed.), Michigan, University of Michigan, 2008, pp. 253-286.

Wagner Helmut, „The cultural sovietization of East Germany”, în *Social Research*, Johns Hopkins University Press, vol. 24, nr. 4, 1957, pp. 395-426.

Surse digitale

Althus Peter, *GDR Food – The best food and drinks of East German cuisine*, accesat la 06.05.2021 (<https://wildeast.blog/en/gdr-food/>).

Cichanowicz Lily, *GDR brands that survived capitalism*, accesat la 06.05.2021, (<https://theculturetrip.com/europe/germany/articles/gdr-brands-that-have-survived-capitalism/>

Dick Wolfgang, *Ostalgie : Romanticizing the GDR*, accesat la 05.05.2021 (<https://www.dw.com/en/ostalgia-romanticizing-the-gdr/a-17959366>).

Kinkartz Sabine, *Eastern Germany's family businesses defying decades of adversity*, accesat la 03.05.2021 (<https://www.dw.com/en/eastern-germanys-family-businesses-defying-decades-of-adversity/a-55121009>).

Miltimore Jon, *The worst car ever: A brief History of the Trabant*, accesat la 09.05.2021 (<https://fee.org/articles/the-worst-car-ever-a-brief-history-of-the-trabant/>).

Nicola Stefan și Iain Rogers, *These Quirky East German Brands Survived the End of Communism*, accesat la 05.06.2021 (<https://www.bloombergquint.com/onweb/these-quirky-east-german-brands-survived-the-end-of-communism>

Mike's Praktica Colection, accesat la 07.05.2021 (<http://www.praktica-collector.de/>).

Hanns Wader, <http://www.hanneswader.de/> accesat la 14.05.2021.

DDR Archiv, *DDR NVA Dokumentation - Erste Vereidigung zum Dienst in der NVA am 30. April 1956*, accesat la 10.05.2021 (https://www.youtube.com/watch?v=qRM-fQlBoxI&t=5s&ab_channel=DDRArchiv).